

Gubás Jenő

EGY FONTOS TUDOMÁNYOS TANÁCSKOZÁS 90. ÉVFORDULÓJÁN

A MAGYAR ORVOSOK ÉS TERMÉSZETVIZSGÁLÓK 1899-BEN RENDEZETT
SZABADKAI VÁNDORGYÜLÉSÉRŐL

Kilencven évvel ezelőtt egy magas színvonalú orvostalálkozó színhelye volt Szabadka. 1899. VIII. 27-e és 31-e között ugyanis a magyar orvosok és „természetvizsgálók” itt tartották meg a XXX. vándorgyűlésüket, amelyre idesereglett az akkori hazai orvostársaság széne-java. Az előadások számát és színvonalát tekintve megállapítható, hogy igen jelentős találkozóról volt szó, hisz nem számítva az üdvözlőbeszédeket, a természettudományi, gazdasági és társadalomtudományi beszámolókat, az orvostudományi értekezések száma 49 volt, köztük olyan neves tudósok munkái is, mint a világhírű Högyes Endréé vagy Fodor Józsefé. A tanácskozás felölelte az orvostudomány szinte minden területét. Fül-, orr- és gégegyógyászati témával 4 dolgozat foglalkozott. A témák még ma is éppoly aktuálisak mint akkor, hisz „A külső hangvezető veleszületett elzáródásának feltárása” (Váli Ernő), „A csecsnyúlvány feltárása fogászati fűrógéppel” (Halász Henrich), „Az énekhang zavarairól” (Zwillinger Hugó), „Közlemények a fülbészett köréből” (Szenes Zsigmond) – olyan problémakört jelentenek, amelyek még ma sem lezártak, és számtalan kutatásra és vitára nyújtanak lehetőséget. Szemészetből szintén 4 téma szerepelt, az egyik előadó pedig a szabadkai kórház szemész főorvosa volt. Sebészeti témát 12 előadás dolgozott fel, az egyik előadó itt is szabadkai volt, de számtalan belgyógyászati, nőgyógyászati, tüdőgyógyászati, közegészségügyi stb. probléma elemzése kapott teret a beszámolókbán, sőt a modern kórházépítéssel kapcsolatos gondok és elvárások is megvitásra kerültek. A tudományos értekezéseket három szakbizottsági beszámoló előzte meg, amelyek a szabadkai városi kórház és szegényház, a városi iskolák valamint Palics fürdő és a magánfürdők állapotáról szóltak. Ezeket követően került sor a tudományos tanácskozásra, majd annak befejeztével szerbiai és boszniai körutazásra indultak a tagok. Ennek az utazásnak a tapasztalatairól, az akkori magyar és szerb orvostársaság kapcsolatairól és alakulásáról írásunk másik részében számolunk be.

A kórházi állapotokat tanulmányozó bizottság elismerő, helyenként bíráló szavakkal ismertette a gyógykezelési viszonyokat, általában dicsérve a helyzetet. Megállapítja, hogy az épületek a város délkeleti végén, távol a város zajától és a levegőt fertőző gyáraktól, fásított területen fekszenek. A 12 különálló

SZABADKA

SZABAD KIRÁLYI VÁROS

ISMERTETÉSE.

A MAGYAR ORVOSOK ÉS TERMÉSZETVIZSGÁLÓK
SZABADKÁN TARTOTT XXX-IK VÁNDORGYÜLÉSÉNEK
ALKALMÁRA

A VÁROSI TÖRVENYHATÓSÁG MEGBIZÁSÁBOL

SZEREKESZTETTE

ID. FRANKL ISTVÁN

NY. KIR. FÖGYMNASIUMI FŐGAZGÁTO, A FERENCZ JÓZSEF REND LOVAGJA.

SZABADKA KIRÁLYI

SZABADKA.

KRAUSZ ÉS FISCHER KÖNYVNYOMDÁJA.

1899.

A MAGYAR ORVOSOK ÉS TERMÉSZETVIZSGÁLÓK

1899. AUGUSZTUS 27—31-IG

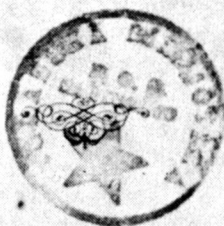
SZABADKÁN TARTOTT XXX. VÁNDORGYŰLÉSÉNEK

TÖRTÉNETI VÁZLATA ÉS MUNKÁLATAI.

SZERKESZTETTÉK A KÖZPONTI VÁLASZTMÁNY MEGHÍZÁSÁBÓL

Dr. PROCHNOV JÓZSEF ÉS Dr. NURICSÁN JÓZSEF,

A KÖZPONTI VÁLASZTMÁNY TITKÁRAI.

BUDAPEST.

FRANKLIN-TÁRSULAT KÖNYVNYOMDÁJA.

1900.

épület, amelyeket téglajárda köt össze, tetszetős külsejük és megfelelnek az egészségügyi minisztérium által előírt követelményeknek. „Különösen áll ez a műtő-rendelő és orvosi vizsgálati szobákra, amelyek felszerelése főleg a sebészeti és szemészeti osztályon a legmesszebbmenő kívánalmaknak is megfelel.” (Ma már sajnos ilyen idillikus állapotokról nem beszélhetünk.) A betegszobák azonban zsúfoltak, a folyosók pedig szűkek, és ez nehezíti a közlekedést és a betegmozgatást. A jegyzőkönyv ismerteti az épület vízvezetékének, szennyvízelvezetésének, világításának és fűtésének állapotát, amit kielégítőnek tart. Az épületben uralkodó tisztaság mintaszerű. Az élelmezés jó, viszont javításra szorul az elmeosztály helyzete, valamint a kórtermek és a hullaház közelsége is kifogásolható. A személyzet létszámát pedig emelni kellene – állapítja meg a jegyzőkönyv.

Az iskolaügyi szakbizottság jelentése szintén nagy elismeréssel szól a város iskolarendszeréről. Számba veszi a népiskolákat, a „kiseddóvót”, az állami „tanítóképezdét” és a főgimnáziumot. Dicsérve szól az épületek esztétikájáról és funkcionalitásáról. Ez a fürdők állapotára is vonatkozik. Az indoklások alapján megállapítható, hogy a dicsérő szavak nem a vendégek elfogultságából fakadtak, hanem egy részletes, lelkiismeretes és szakértelemmel végzett felmérés következtetései voltak. Az előadások előtt megválasztották a „szakválasztmány” tagjait, köztük a topolyai Hadzsy Jánost és a két referáló szabadkai főorvost, Sántha György műtő-főorvost és Wilhelm Adolf kórházi igazgató-főorvost.

Sántha György „Az echinococcus gyógyítása a legújabb korban” címmel tartott nagyon érdekes beszámolót. Részletesen foglalkozott az echinococcus sebészeti kezelésének és megoldásának minden problémájával. Sorba vette a különböző lokalizációkkal járó nehézségeket és sajátosságokat. Először az agyi lokalizációról szólt. Statisztikai adatokkal párhuzamba állítja a műtéti gyógy mód sikereit az egyszerű várákozással, illetve a punkciós megoldással szemben. Sajnos az akkori agysebészeti lehetőségekkel csak igen kis százalékban tudtak sikert elérni, néha a punkció vagy a várákozás ugyanis biztosabb túlélést jelentett, mint a műtéti beavatkozás. Természetesen az operáció sikere a ciszta lokalizációjától is függött.

Sokkal nagyobb sikerrel műtötték a tüdő-, a mellkasi, a máj- illetve a hasüregi cisztákat. A szerző számba veszi az akkori módszerek legjelentősebb változatait, ismerteti a punkció, az incissió, az extipatio s a drenage eredményeit. A punkciót mindenütt ellenzi, mert általában a cisztafal ruptúrájához vezet, ami nagyon gyorsan végzetes lehet a beteg számára a további szövődmények miatt.

A beszámoló részletesen felsorolja az akkori sebészeti módszerek minden változatát a kezelés sikeressége szempontjából rangsorolva őket. Az antibiotikumok ismerete előtt ezek igen heroikusnak tűnnek.

A másik szabadkai előadó, Wilhelm Adolf a trachoma hajdani és akkori gyógykezeléséről értekezik 25 éves tapasztalata alapján. Megemlíti, hogy vidékünkön ez a betegség nagyon gyakori volt, ezért a szabadkai kórházban naponta száz beteget is kezeltek. A gyógykezelés eredményessége azonban a nagy tapasztalatok ellenére is jelentősen elmarad a maitól, az akkori korlátozott lehetőségek miatt. Az előadásokat és a jegyzőkönyvek anyagát nyomtatás-

ban is megjelentették. (*A magyar orvosok és természetvizsgálók 1899. augusztus 27–31-ig Szabadkán tartott XXX. vándorgyűlésének történeti vázlata és munkálatai*. Szerkesztették dr. Prachnov József és dr. Nuricsán József. Budapest, Franklin-Társulat Könyvnyomdája, 1900; ismertetésünk is e kiadvány alapján készült. A vándorgyűlés alkalmára Szabadkán külön kiadványt jelentettek meg *Szabadka szabad királyi város ismertetése* címmel. *A magyar orvosok és természetvizsgálók Szabadkán tartott XXX-ik vándorgyűlése alkalmára*. Szerkesztette: id. Frankl István. Szabadka, Krausz és Fischer Könyvnyomdája, 1899.) A szabadkai tanácskozást egy szerbiai és egy boszniai kirándulás követte, amelynek célja a magyar és szerb orvosegyesület kapcsolatának elmélyítése volt.

Ez a tanulmányút több volt egyszerű kirándulásnál, mert bővültek az együttműködési lehetőségek, aminek a jelentőségét mindkét oldalon nagyra értékelték. Ezt bizonyítja az a tény is, hogy a résztvevők küldöttségét fogadta az akkori szerb király is.

Az utazást, amelynek több mint 30 résztvevője volt, dr. Simo Pavlović Bács megye tiszti főorvosa szervezte. A csoport augusztus 31-én reggel indult a szabadkai gyorsvonattal Újvidékre, ahol a város polgármestere és dr. Mladen Jojkic tiszti főorvos fogadta őket. A város nevezetességeinek megtekintése után a Szerb Matica palotájában fogadta a résztvevőket dr. Milan Savić főtktár és Antun Hadžić elnök, aki egyébként a Magyar Kisfaludy Társaság tagja és számtalan magyar irodalmi alkotás szerb tolmácsolója is volt. Ezekután Péterváradon át Karlócára utazott a csoport vendéglátójához, Đorđe Branković patriarkához. A szívélyes fogadtatás és a városnézés után a környék műemlékeit, kolostorait tekintették meg és főleg a krušedolit csodálták meg, Anatolije Lauković archimandrita kalauzolásával. Visszatérve Karlócára, a csoport vonaton folytatta az utat Zimonyba, ahová a késő esti órákban érkezett meg. Másnap délelőtt Zimony nevezetességeivel ismerkedtek és a milleneumi emlékműről megcsodálták a várost. Belgrádba feldíszített gőzhajón érkeztek és a lobogókkal díszített kikötőben a kiránduló küldöttséget Szerbia egészségügyi főnöke, dr. Pavle Popović köszöntötte, aki budapesti diák lévén magyar nyelven szólt a vendégekhez, majd az ő irányításával városnézőbe indult a csoport. A jegyzőkönyv szerint a hegyeknek kapaszkodó utcák házai tisztaságot, üdeséget árasztottak, a környező dombokról tiszta hegyi levegő áradt a Duna és a Száva felé. Majd szép széles utcák és paloták következtek, nyilvános parkokkal és a vár, amely a szerb és magyar hősi küzdelmek közös emléket hordozta. A vár megtekintése után az új királyi palotában Milan király szép gyűjteményét szemléltek meg, majd a főszékesegyházat, a Népszínházat, előtérben Mihajlo fejedelem szobrával, a Nemzeti Bankot és a főiskolát. A vendéglátók tájékoztatták a csoportot arról, hogy francia építészek tervei alapján új egyetemi épület váltja fel a régit, s a Tudományos Akadémia épületében a makettet meg is mutatták. A villásreggeli után egy jól felszerelt, a közegészségügyi feltételeknek minden tekintetben megfelelő dohánygyárba kalauzolták a vendégeket, majd megtekintették az országos „tébolydát”, amely a jegyzőkönyv szerint egyszerű, de tiszta, szellős, nagy intézmény volt. Végezetül a topčideri parkban megnézték

a dinasztiaalapító Miloš Obrenović kastélyát és ereklyéit. A jegyzőkönyv szerint meglepő volt az a nagy szeretet és buzgalom, amellyel a vendéglátók e történelmi ereklyéket mutogatták és magyarázták. Estére fényes fogadást rendeztek a tiszteletükre, amelyen dr. Pavle Popović ismét magyarul, dr. Vojislav Subotić, a közkörházi sebész főorvos pedig németül köszöntötte a vendégeket. A válaszbeszédet szerbül, franciául és magyarul hangzottak el, a magyar felszólalást Sime Pavlović fordította szerb nyelvre. Különösen nagy tetszést váltott ki dr. Fodor és dr. Genersich orvosprofesszorok köszönőbeszéde német, illetve francia nyelven, amelyek végén a magyar kollégák az elkövetkező vándorgyűlésükre vizontlátogatásra hívták meg a szerb orvostársakat, amit ők el is fogadtak. A kirándulókat elragadtatta ez a meleg fogadtatás, de főleg az váltott ki kellemes meglepetést, amikor a miniszterelnök, aki úgyszintén orvos volt, dr. Vladan Đorđević, Sándor király beleegyezésével királyi fogadásra invitálta a vendégeket Nišbe, ahol akkor egy hadgyakorlat miatt a királyi család tartózkodott. Egy küldöttség dr. Fodor József orvosprofesszor vezetésével a késő esti órákban vonatra szállt. Hajnali négykor értek Nišbe. Az állomáson a szerb katonaoorvosok küldöttsége várta őket. Dél előtt a miniszterelnök, dr. Vladan Đorđević, aki Billrothnak kedves tanítványa volt, fogadta a küldöttséget, érdeklődött a magyar orvosi és közegészségügyi viszonyok iránt, majd politikai területre is átsapott szellemes társalgása. Vázolta Szerbia politikai helyzetét és feladatát. Mint világlátott orvos és tudós, aki egy nagyszabású értekezésében megírta Szerbia közegészségügyének történetét, nyilatkozatában egész természetes volt hallgatni, írja a jegyzőkönyv, hogy e feladatként a békét és a kultúra fejlesztését jelölte meg. Hangsúlyozta a szerb és a magyar jószomszédi viszonyok fontosságát, és ahogyan régen a török elleni harcban támogatta egymást a két nép, most olyan összefogásra van szükség a közlekedés, az ipar, a kereskedelem és a kultúra fejlesztése terén, mert ez mindkét nép számára igen hasznos lenne. Ezek után a vendégeket a miniszterelnök Sándor és Milan királyok fogadására vezette. A gyönyörű parkban Sándor királyt dr. Fodor József franciául köszöntötte, s a király is ezen a nyelven válaszolt, majd a társalgás jó hangulatban német nyelven folyt tovább. E találkozást az Európa Szállóban villásreggeli követte, majd városnézésre indult a küldöttség. A jegyzetek érdekesen vázolják az akkori Niš fejlődését és nevezetességeit, amely a törökök távozása után alig két évtizede lett ismét európai város, de említést tesznek a régebbi nevezetességekről is, a székesegyházról, templomokról, a gyógyfürdőről, s a nevezetes Cele kuláról is. Este a vendégek vacsorán vettek részt, amelyen az akkori szerb kormány eminens képviselői is jelen voltak. Az estén a király utasítására az udvari katonazenekar muzsikált, az üdvözlő beszédekben pedig a két nép barátságát hangsúlyozták. A vonat éjfél után indult vissza Belgrádba. Az állomásra a magyar vendégeket sokan kikísérték, többek közt dr. Đorđe Gavrić, egészségügyi tanácsos, a fogadóbizottság elnöke, akinek a kellemes vendéglátásban nagy érdeme volt. A vonat reggel ért Belgrádba, ahol a küldöttséget Szerbia királyi egészségügyi főnöke, dr. Pavle Popović várta, majd a szívélyes búcsú és a meghívások után az egész csoport kellemes élmények emlékével hazautazott.

